

Johdanto

Tämä työ alkoi projektista, jonka nimi oli 'Kotoutumisavaimet'. Tämän projektin tuloksena oli tehdä ohjekirja, joka on tarkoitettu hiljattain Suomeen muuttaneille maahanmuuttajille.

Pieni vilkaisu tilastotieteeseen antaa käsityksen nykyisen työn ajankohtaisuudesta.

”Kesäkuussa vuonna 2000 Suomessa asui 89 000 ulkomaiden kansalaista eli 1,7 prosenttia koko väestöstä. Niiden keskuudessa on 18 000 pakolaista, jotka on vastaanotettu Suomeen viimeisten 30 vuoden aikana, ja noin 25 000 inkeriläistä paluumuuttajaa, jotka ovat saapuneet 1990-luvun alussa. Vielä 1980-luvun alussa Suomessa oli vain 12 000 ulkomaalaista eli 0,3 prosenttia väestöstä. Väestöennusteen perusteella vuonna 2005 ulkomaalaisia on Suomessa jo 115 000 ja vuoteen 2010 mennessä lukumäärä nousee 130 000 saakka.” (Lehti 'Monitori plus' 2000, 10. heinäkuuta 2000, venäjänkielinen versio)

Analysoitaessa julkaistuja tietoja ja asiantuntijoiden sanomisia aikakausjulkaisuissa tulee selväksi, että Suomesta tuli maahanmuuttomaa aivan hiljattain, siis 80- ja 90-luvulla. Venäjän Lokakuun vallankumouksen jälkeen 1900-luvulla, kun Suomi sai itsenäisyyden taistelemalla, se alkoi vähitellen muuttua suljetun yhteiskunnan ja kulttuurin maaksi. Suomen liittyminen Euroopan Unioniin määräsi Suomen tarkastelemaan ihmisoikeuksia sivistyneen yhteiskunnan näkökulmasta.

Yhdessä esityksessään presidentti Tarja Halonen sanoi: ”Rasismien ja turvattomuuden ilmentymiä ei tule katsoa läpi sormien. Tässä tärkeä toimija on myös kansalaisyhteiskunta, jossa kaikki yksilöt voivat vaikuttaa lähiympäristönsä piiriin. Yhtäläillä keskeistä

on se, että eri yhteiskunnan instituutiot tiedostavat oman roolinsa, vastuunsa ja mahdollisuutensa suvaitsevaisuuden edistämässä.

Avainsana suvaitsevaisuuden edistämässä on yhteistyö. Vähemmistöjen oikeudet voivat toteutua täysipainoisesti vain, jos vähemmistöillä on mahdollisuus vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon.

Tulevaisuuden Suomessa käytännön kansainvälistyminen koskee kaikkia.”
(Lehti 'Monitori plus' 2000, 10. heinäkuuta 2000, venäjänkielinen versio)

Miksi tässä on paikallaan tuoda esiin presidentin puhe? On luultavaa, ettei kellä tahansa juuri maahan saapuneella maahanmuuttajalla ole mahdollisuutta tutustua näihin sanoihin. Kuitenkin jokaiselle tulee olla selvää, mitä politiikkaa maa noudattaa suhteessa häneen itseensä, joka on valinnut tämän maan pysyväksi olinpaikakseen ja tulevaisuudessa myös toiseksi kotimaakseen. Näistä presidentin sanoista käy selväksi toinenkin asia: maahanmuuttaja voi itse ottaa aktiivisen roolin yhteistyössä sen yhteiskunnan kanssa, mihin hän on saapunut.

Tietysti on vaikeaa heti kytkeytyä yhteiskunnalliseen elämään, poliittisiin tapahtumiin, kun ei osaa kieltä eikä tunne perinteitä ja tapoja eikä poliittista ja taloudellista järjestelmää. Näistä asioista on paljon kirjoitettu, mutta maahanmuuttajan on kaikki tämä hahmotettava käytännössä itsestänselvyyksistä lähtien.

Miten määrittelevät sanakirjat käsitteet эмигрант (*emigrant, suom. huom.*) ja иммигрант (*immigrant, suom. huom.*)?

Эмигрант (**maastamuuttaja**) - henkilö, joka on muuttanut asumaan omasta maastaan toiseen maahan jostain syystä (poliittisista, taloudellisista, uskonnollisista tai muista syistä).

Иммигрант (**maahanmuuttaja**) - ulkomaalainen, joka on muuttanut johonkin maahan asuakseen siellä vakituisesti.

Näiden käsitteiden takana, jotka määrittävät ihmisen muuttajaksi, on konkreettinen ihminen, joka on jonkin ikäinen ja edustaa jotain

kansallisuutta. Hän on ihminen, jolla on tai ei ole ammattia ja joka on perheellinen tai yksinäinen. Tällaisella on tietysti myös tietty määrä sielunelämää.

Tämän ihmisen, joka vedetään toisesta kulttuurista, on sopeuduttava uuteen ympäristöön joutuessaan konkreettisiin tilanteisiin.

Adaptaatio (**kotoutuminen**) tarkoittaa ihmisen ja koko hänen elimistönsä sopeutumista muuttuviin ulkoisiin olosuhteisiin. Suomalaisissa maahanmuuttajien oppaissa ”maahanmuuttajan kotoutumisella tarkoitetaan sitä, että tämä hankkii itselleen sellaisia tietoja ja taitoja, joiden avulla hän tulee kykeneväksi selviytymään Suomessa mistä tahansa elämän tilanteesta ja voi ottaa osaa työelämään ja yhteiskunnalliseen toimintaan täysivaltaisena jäsenenä”. Edellä esitettyyn haluaisi lisätä sen, että kotoutuminen on prosessi - se ei ole vain tietojen keräämistä siitä yhteiskunnasta, missä maahanmuuttaja sillä hetkellä asuu, eikä myöskään taitojen ja tottumusten hankkimista, vaan - ja tämä on tärkeää - se on myös tietojen keräämistä itsestä persoonana ja tietyllä luonteen laadulla varustettuna henkilönä, jolla on oma, yksilöllinen psyykinen sopeutumiskykynsä uuteen ympäristöön. Valitettavasti se työ, mitä tekevät sosiaalipsykologit - sellaisiakin on olemassa, on toistaiseksi tavallisten maahanmuuttajien ulottumattomissa, ja suurin osa heistä ei kuitenkaan tiedä, kuinka psykologiset raja-aidat ylitetään.

Maahanmuuttajien virratessa maahan Suomen valtio tekee jatkuvasti omaa työtään, keksii uusia keinoja kotouttaa maahanmuuttajat yhteiskuntaan. Niinpä 1.5.1999 astui voimaan uusi laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta - lyhyemmin vain kotoutumislaki (laki 493/1999, asetus 511/1999 ja valtioneuvoston päätös 512/1999), minkä jälkeen on työstetty monia erilaisia projekteja ja ohjelmia. Työministeriö,

sosiaali- ja terveysministeriö, opetusministeriö, oikeusministeriö sekä muut ovat julkaisseet käsikirjoja, lehtisiä ja maahanmuuttajaoppaita. Ne sisältävät paljon hyödyllisiä tietoja suomalaisen yhteiskunnan rakenteista, erilaisten virastojen /laitosten tehtävistä ja neuvoja maahanmuuttajille sopeutumisesta Suomeen. Suurimmassa osassa näistä tapauksista informaatio on yleisluontoista. Tämän kirjan sivuilla me yritämme tarkastella konkreettisempia tilanteita, joihin maahanmuuttaja joutuu, ehdotamme selkeitä neuvoja arkipäiväisissä asioissa. Noudatatteko tai ette näitä neuvoja - se on teidän valintanne, mutta monet ongelmat ovat hyvin tyypillisiä, ja vain maahanmuuttaja voi toista maahanmuuttajaa neuvoa, kuinka toimia kussakin konkreettisessa tapauksessa.

Lukuisat materiaalit, jotka on kerätty tätä työtä varten, keskustelut eri virastojen/ laitosten suomalaisten johtajien ja työntekijöiden kanssa, itse maahanmuuttajien toiveet ja heidän neuvot ovat olleet alkuna tämän oppaan 'Kotoutumisavaimet' tekemisessä.

Tämän työn tavoite on analysoida maahanmuuttajan asemaa itsenäisesti, nimenomaan omasta näkökulmasta (**omasta näkökulmasta**) arvioida ongelmia ja löytää niihin ratkaisu, mutta tavoite on myös esittää koottu materiaali ja kerääntynyt kokemus hiljattain saapuneille maahanmuuttajille. Sopuisasti keskustellen yhdessä avaamme ne ovet, joiden takana alkaa elämä maahanmuuttajuudessa.

Lähdeluettelo, joka voi olla teille hyödyllinen, on tämän kirjan lopussa.